

Til sammen er vi vårt sterkeste vern mot vold

Taler
Jens Stoltenberg

Dato
28 august 2012

Sted
Stortinget

Omstendigheter

Redegjørelse for Stortinget om regjeringens oppfølging av 22. juli-kommisjonens rapport.

1 President.

Den 22. juli 2011 ble Norge rammet av den største voldshandlingen i fredstid. Bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet og massedrapet på Utøya tok 77 liv.

5 Mange ble alvorlig skadd. Viktige samfunnsinstitusjoner ble rammet.

En samlet nasjon møtte krisen med verdighet. I tillit til vårt åpne demokrati, og til fellesskapets evne til å håndtere en ekstraordinær prøvelse.

10 Regjeringen tok tidlig initiativ for å få en full gjennomgang av alt som skjedde.

I 22. juli-åpenhetens ånd ba vi om å få fakta på bordet uten filter. Hva skjedde? Hvordan kunne det skje? Og hva skal vi lære?

15 Vi inviterte derfor Stortinget til samarbeid. Den 12. august 2011 oppnevnte regjeringen 22. juli-kommisjonen, med Alexandra Bech Gjørsv som leder. Både sammensetning og mandat ble diskutert med partilederne. Medlemmene hadde bred beredskapsfaglig kompetanse. Kommisjonen fikk et vidt mandat - og et klart oppdrag: Skriv 22. juli-historien usminket og ærlig.

20

Kommisjonen har arbeidet i ett år. Sluttresultatet foreligger i NOU 2012 nummer 14. Rapporten er grundig og konkret. Alvorlig og ubehagelig. Vi har fått den rapporten vi ba om.

25 Det er jeg takknemlig for. Også ubehaget. Det avgjørende er at vi har fått en felles fortelling om hva som skjedde.

30 Det er et nødvendig skritt for å lære, og for å handle. Regjeringen har tatt fatt på arbeidet med kommisjonens sluttord som kompass: Det haster.

Vi vil lære av de feil og mangler som avdekkes. Vi skal handle for å gjøre samfunnet tryggere. Vi skal mobilisere forvaltningen til dugnad for å gjenreise tillit. Og vi inviterer igjen Stortinget til samarbeid.

35 Umiddelbart etter at rapporten var lagt fram, anmodet jeg Stortingets president om å få redegjøre om rapporten og arbeidet for en bedre beredskap. Jeg er glad for at Stortinget så raskt kunne samles for å få redegjørelser fra meg og justis- og beredskapsministeren om dette arbeidet.

40 Jeg vil først si noe om kommisjonens hovedfunn. Og om våre svar og vurderinger knyttet til disse. Deretter vil jeg gå gjennom andre viktige funn i rapporten, og vår oppfølging framover.

45 Kommisjonen har seks hovedkonklusjoner. Disse er, med kommisjonens egne ord:

- «Angrepet på regjeringskvartalet 22/7 kunne ha vært forhindret gjennom effektiv iverksettelse av allerede vedtatte sikringstiltak.
- 50 - Myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya sviktet. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22/7.
- Flere sikrings- og beredskapstiltak for å vanskeliggjøre nye angrep og redusere skadevirkningene burde ha vært iverksatt 22/7.
- 55 - Helse- og redningsarbeidet ivaretok de skadde og pårørende i akutfasen på en god måte.
- Regjeringens kommunikasjon til befolkningen var god. Departementene maktet å videreføre sitt arbeid på tross av skadene.
- Med en bedre arbeidsmetodikk og et bredere fokus kunne PST ha kommet på
- 60 sporet av gjerningsmannen før 22/7. Kommisjonen har likevel ikke grunnlag for å si at PST dermed kunne og burde ha avverget angrepene.»

Dette er alvorlige funn. De viser at for mye sviktet. Viktige deler av vår beredskap og evne til krisehåndtering var ikke god nok når det virkelig gjaldt.

65 Kommisjonen peker på at vår utfordring er dyptliggende. Der det sviktet, skyldtes det primært grunnleggende forhold:

- Problemet er ikke at det ikke finnes planverk, men at planene ikke ble iverksatt.

70

- Problemet er ikke at det ikke avholdes øvelser, men at evnen til å ta lærdom av dem er for liten.

- Problemet er ikke først og fremst mangel på ressurser, lovverk eller organisering, men kulturer, holdninger til beredskap og evnen til samhandling.

75

Og kommisjonen peker selv ut retningen for hva som må gjøres:

«Tragedien 22/7 avdekker behov for mange slags endringer: i planverk og regler, i disponering av kompetanse og ressurser, i organisasjonskultur, prioriteringer og fokus, ja, til og med i samfunnets holdninger.

80

Noen av disse endringene vil kunne vedtas av en myndighet. Det er de enkleste endringene å få til, hvis bare den politiske viljen er til stede. Andre og mer grunnleggende endringer - i holdninger, lederskap og kultur - må utvikles over tid.»

85

Kommisjonen er tydelig på at deres viktigste anbefaling ikke handler om å bevilge mer penger - enten det er til politi, forsvar, utstyr eller spaning. Tvert imot heter det i rapporten:

90

«Kommisjonens viktigste anbefaling er at ledere på alle nivåer i forvaltningen systematisk arbeider med å styrke sine egne og organisasjonenes grunnleggende holdninger og kultur knyttet til

95

- risikoerkjennelse,
- gjennomføringsevne,
- samhandling,
- IKT-utnyttelse og
- resultatorientert lederskap.»

100

Regjeringen tar tak i de grunnleggende utfordringene som kommisjonen beskriver. Det handler om mer enn enkeltvedtak. Vi må handle på mange nivåer.

105

Det minst krevende er å bevilge mer penger, vedta planer. Beslutte

omorganiseringer. Den viktigste jobben er større. Den handler om ledelse. Styrking av holdninger. Endring av kulturer knyttet til beredskap. Å forstå farer i et trygt samfunn.

110

Ansvar for at dette skjer ligger hos lederne på alle nivåer. Hos statsminister og statsråder, administrativ ledelse i departementene, i den enkelte etat og virksomhet, på hver avdeling og hvert lokale kontor.

115 Alle i denne sal forstår hvilken oppgave vi står foran. Vi vil kalle på det beste i forvaltningens historie og kultur: Plikt, ansvar, lojalitet og integritet. Sammen skal vi vise at norsk forvaltning evner å ta utfordringen. Å erkjenne det som sviktet. Å samle oss om kjerneoppdraget: Borgerens sikkerhet. Samfunnets trygghet.

120

Og vi må starte på toppen:

- Jeg har allerede gitt statsrådene beskjed om å gå i gang med å styrke sine egne og departementenes grunnleggende holdning til risikoerkjennelse og

125 gjennomføringsevne.

- Regjeringen har besluttet å gjennomføre særskilte møter om samfunnssikkerhet og beredskap.

- For justis- og beredskapsministeren vil nettopp denne første og viktigste anbefalingen fra kommisjonen være styrende i arbeidet med en gjennomgang av situasjonen i norsk politi.

130

- Fornyings- og administrasjonsministeren vil innkalle alle toppledere i staten til et ekstraordinært møte senere i høst.

Her vil lederes ansvar for kultur og holdninger til beredskap være hovedtema.

135

Jeg vil selv innlede på denne konferansen sammen med justis- og beredskapsministeren og fornyingsministeren.

Kompetent endringsledelse er avgjørende for å forbedre.

140

I tillegg til å lære av feil, skal vi lære av det som virket. Vi vil gå grundig gjennom det som fungerte i helsesektoren og i Forsvaret med sikte på å overføre lærdom og gi inspirasjon til andre sektorer. Vi skal lære av petroleumssektoren, hvor aktører har arbeidet lenge med å etablere en god kultur for sikkerhet og

beredskap. Og vi skal trekke på erfaringer fra andre land, og lære av dem.

President.

- 150 La meg dele en erkjennelse med Stortinget. Kommisjonen dokumenterer en svikt i norsk beredskap og beredskapskultur som er mer omfattende og dypere enn jeg var forberedt på.

Det er tungt å ta innover seg.

155

Desto sikrere er jeg på at vi skal rette opp feilene. Og skape det motsatte av det som kritiseres.

- 160 Et lederskap som skaper stolthet om beredskap og sikkerhet. Et lederskap som får gjennomført vedtak. Et tydelig lederskap.

Vi kommer ikke i mål med ett vedtak alene. Vi vil møte motstand, og det vil ta tid.

- 165 Men det skal aldri være tvil om retningen og målet. For meg blir dette en hovedoppgave.

Den akter jeg å løse.

- 170 Et sentralt spørsmål i debatten som har fulgt i kjølvannet av kommisjonens innstilling, handler om ansvar. Hva vil det si å ha ansvar? Og hva vil det si å ta ansvar?

- 175 Det er myndighetene som har ansvar for beredskapen. Derfor har jeg flere ganger slått fast: Jeg har det øverste ansvaret. For beredskapen, for nødetatene, for Forsvaret og for helsevesenet. Jeg har det øverste ansvaret for det som gikk galt og det som gikk bra i håndteringen den 22. juli.

- 180 Jeg og regjeringen tar ansvar etter 22. juli. Først tok vi ansvar for å få vite. Vi oppnevnte kommisjonen med beskjed om å jobbe uavhengig av regjering, Stortinget og forvaltning. Resultatet er en rapport som vekker allmenn tillit. Vi har fått en felles virkelighetsforståelse.

185 Og så tar vi ansvar for å handle. Vi skal bruke den kunnskapen vi har fått til å skape økt trygghet. Vi skal redusere risikoen for angrep og vi skal redusere konsekvensene hvis det likevel skjer.

At statsministeren har det øverste ansvaret fritar ikke andre for deres ansvar.
190 Etter vår statsskikk har den enkelte statsråd det konstitusjonelle ansvar på sitt område, innenfor de lover og bevilgninger Stortinget har gitt.

De ulike etater og virksomheter har ansvar. Flere etater i både kommune og stat har ansvar for ulike deler av beredskapen. Politidirektoratet har ansvar for
195 hvordan politiet fungerer. Helseforetakene har ansvar for den medisinske beredskapen. Dette må ligge fast. Ellers risikerer vi ansvarsforvitring, ansvarspulverisering og uklarhet.

Stortinget har vært klare på at vi bygger vår beredskap på ansvarsprinsippet og
200 nærhetsprinsippet.

Ansvarsprinsippet innebærer at den myndighet eller etat som til daglig har ansvaret for et område, også har ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser og for den utøvende tjeneste ved kriser og katastrofer.

205 Nærhetsprinsippet innebærer at kriser skal håndteres på et lavest mulig nivå.

Den som har størst nærhet til en krise er den som er best egnet til å håndtere den.

210 Men helt avgjørende er det for det første at den enkelte beredskapsstat både er satt i stand til å ta dette ansvaret, og for det andre at den faktisk gjør det under en krise.

215 Regjeringen og Stortinget har ansvar for det første. Den enkelte leder har ansvar for det andre.

Men President.

220 La meg minne om det viktigste når vi snakker om ansvar: Det er gjerningsmannen som har ansvaret for ugjerningene. Og han alene. Det må vi aldri glemme.

225 Før jeg går over til den videre oppfølgingen, vil jeg kort gjennomgå andre sentrale funn i rapporten.

Først noen ord om politiet. En grunnleggende oppgave for politiet er å beskytte innbyggerne. 22. juli-kommisjonens gjennomgang av politiets håndtering av
230 terrorangrepene i regjeringskvartalet og på Utøya viser at det sviktet på vesentlige punkter.

Politiets håndtering av angrepene ble hemmet av knapphet på personell i nøkkelfunksjoner, og av manglende verktøy for samhandling både internt i
235 politidistriktene og mellom de aktuelle politidistriktene.

Sikring av samfunnet mot mulige nye angrep og pågripelse av gjerningsmannen fikk for liten oppmerksomhet. Operative tiltak for å avverge eller forberede seg på eventuelle sekundæranslag kunne ha ført til at bilen og gjerningsmannen
240 hadde blitt oppdaget.

Varsling av egne mannskaper og anmodning av bistand fra nabodistrikter fungerte ikke godt nok. Planene som skulle brukes ved terroranslag ble ikke
brukt.

245

Kommisjonen viser at politiet mangler en helhetlig og oppdatert IKT-strategi. Vi vet at det lenge har vært utfordringer knyttet til IKT i politiet. Problemer ble påpekt av Riksrevisjonen allerede i 1998.

250 Videre slår den fast at svikt og manglende koordinering forsinket politiets ankomst til Utøya.

Men den viser også til at da politiet først ankom øya, utviste de en imponerende handlekraft og pågrep gjerningsmannen svært raskt. Og den trekker også fram at
255 politiets innsats i redningsarbeidet i Oslo og på Utøya var betydningsfullt.

Kommisjonen påpeker svakheter i PSTs rutiner og saksbehandlingssystem. Og at det i tjenesten er et behov for å utvise større pågåenhet, kreativitet og vilje til å identifisere nye trusler. Justis- og beredskapsministeren vil komme tilbake til
260 lærdommer fra dette.

Så til sikring av regjeringskvartalet. Kommisjonen peker på vesentlige mangler, og den konkluderer med at angrepet på regjeringskvartalet kunne ha vært
265 forhindret.

Høsten 2002 ble det satt i gang et omfattende prosjekt for en totalanalyse og plan for regjeringens sikkerhet under ulike trusselscenarier. Dette omtales som sikkerhetsprosjektet. Målet var å sikre det enkelte regjeringsmedlem best mulig,
270 samtidig som regjeringen som kollegium kunne opprettholde sin funksjon under ulike ulykkes-, beredskaps- og krisesituasjoner. Det endte opp med å bli mer omfattende - for å bedre sikkerheten i hele regjeringskvartalet. Etter kommisjonens oppfatning var dette et fremsynt og godt initiativ.

275 Arbeidet resulterte i en rekke analyser og anbefalinger av tiltak. Mye ble gjennomført av ulike departementer. Et konkret resultat av sikkerhetsprosjektet var at Statsministerens kontor lenge før 22. juli hadde utarbeidet planer for, og øvd på utflytting fra regjeringskvartalet, noe som i følge kommisjonen gjorde kontoret godt rustet til å håndtere situasjonen 22. juli.

280 En del av sikkerhetsprosjektet var sikringstiltak i regjeringskvartalet. Denne delen omfattet 197 tiltak mot ulike trusler. Ansvaret for å følge opp lå i Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Og i årene fra 2005 til 2011 ble sikkerheten i regjeringskvartalet vesentlig oppgradert. Blant annet ved ulike
285 fysiske sperrer, skjerpet adgangskontroll og gjennomlysingsutstyr. Og ved sikring av vinduer. Det var gjennomført. Og berget trolig liv.

Et viktig tiltak var likevel ennå ikke ferdigstilt: Anbefalingen om å stenge Grubbegata. I fem år ble saken behandlet i stat og kommune. Tillatelse til å sette
290 i gang ble gitt i oktober 2010. Den 22. juli 2011 var man i gang. Men gata var ennå ikke avstengt. Arbeidet ville vært ferdig i oktober. Det var for sent.

Kommisjonens rapport gir en grundig gjennomgang av hvorfor denne prosessen tok altfor lang tid. Den peker på manglende risikoerkjennelse, styring og
295 kontroll. Og peker på at det ville gått raskere med en statlig reguleringsplan. Jeg mener kommisjonen har rett. Regjeringen vil ha en lavere terskel for å ta i bruk statlig plan i framtida. Men også vurdere om det er nødvendig med andre tiltak for raskere behandling.

300 Både svikten i politiet og i arbeidet med stenging av Grubbegata viser store

svakheter. For å avverge kriser og for å håndtere dem når de oppstår.

305 Samtidig viser kommisjonen også til at mye ble håndtert bra 22. juli i fjor. Det er viktig å ha med seg. Ikke minst for å lære - og overføre til andre sektorer. Det handler blant annet om helse - og redningsarbeidet. Kommisjonen peker på at skadde og pårørende ble godt ivaretatt av helsetjenesten og brann- og redningstjenesten i den første fasen. Helsetjenesten mobiliserte raskt store ressurser da bomben eksploderte i regjeringskvartalet. Hele regionen ble 310 mobilisert. Også ambulanser fra Sverige sto i beredskap, klare til å rykke inn hvis det var behov.

Ullevål sykehus ga de mest kritisk skadde behandling av høy kvalitet. Ringerike sykehus gjorde også en betydelig innsats. Flere sykehus i området tok imot 315 pasienter. Hole kommune og Sundvollen hotell ivaretok de grunnleggende behovene for dem som var rammet på Utøya og deres pårørende. Kommunens helsevesen roses for meget god innsats. Mange frivillige gjorde en viktig jobb.

Også i Forsvaret fungerte mye godt. Kommisjonen slår fast at Forsvarets 320 beredskap og kapasiteter ikke ble satt på noen reell prøve den 22. juli. Men Forsvaret evnet å klargjøre de støttekapasiteter som politiet etterspurte, og det stort sett med god margin. Forsvaret var godt forberedt.

President.

325 Kommisjonen har avdekket feil, mangler og utilstrekkeligheter. I det som ble gjort 22. juli. Og i ukene, månedene og årene før. Den peker på svikt i systemene våre. Og på konkrete feilvurderinger som er gjort.

330 Det ble truffet riktige valg både den 22. juli og før. Men det ble også tatt gale beslutninger. Og viktige vedtak ble ikke iverksatt raskt nok.

Tre av kommisjonens konklusjoner er:

- 335
- Grubbegata burde vært stengt. Det var den ikke.
 - Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere. Det ble han ikke.
 - Flere sikrings- og beredskapstiltak burde ha vært iverksatt. Det skjedde ikke.

Dette beklager jeg.

Vi kan aldri rette opp feil i fortiden. Derimot kan vi lære av fortiden. Erkjenn at vi gjorde feil. Og gjøre det vi må for å skape en tryggere framtid.

345 President.

Jeg vil nå gå nærmere inn på hva vi har gjort, og hva vi vil gjøre i framtida

De senere årene er det satset på å bedre beredskapen på mange felt:

350

- Vi har styrket redningshelikoptertjenesten vesentlig. Kravet er nå at seks helikoptre - i alle deler av landet - skal være klar på 15 minutters varsel.
- Nødnett er vedtatt. Bevilgninger er gitt. Det bygges ut.
- Politiet har fått økte ressurser. Flere politifolk utdannes. Beredskapstroppen og PST har fått økte bevilgninger. Mer utstyr.
- Forsvaret er modernisert. Det har gitt bedre evne til å bistå politiet i beredskapsarbeid.

355

Men vi så 22. juli i fjor med all tydelighet at dette ikke har vært nok. Derfor har ikke regjeringen ventet på kommisjonens rapport før vi har satt i gang tiltak. Vi har lært at tid er dyrebare. Det er viktig å handle raskt.

360

Det siste året er flere tiltak for å styrke beredskapen enten satt i verk, eller de er under arbeid.

365

Stortinget har gjennom den særskilte komite hatt et stort engasjement, og foreslått konkrete tiltak. Regjeringen la fram stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet i juni, og langtidsplanen for Forsvaret i mars. Til sammen omhandler disse to meldingene beredskapen på sivil og militær side.

370

Samtidig har terrorhandlingene i fjor understreket behovet for en styrket samordning av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Det har vært reist spørsmål om samordning av sikkerhets- og beredskapsfunksjoner bør tillegges Statsministerens kontor. Kommisjonen anbefaler ikke det.

375

Den peker på tette koblinger mellom politioppgavene og samfunnets generelle sikkerhet og beredskap. Dette er bakgrunnen for at både denne og den forrige regjeringen har valgt å legge dette ansvaret til Justisdepartementet.

Da Grete Faremo ble utnevnt til justis- og beredskapsminister, ble det forsterket og tydeliggjort.

385 Hun fikk et klart og sterkt mandat med ansvar for sikkerhets- og beredskapsfunksjoner, og departementet fikk en styrket rolle som pådriver overfor andre departementer og offentlige virksomheter. I juni ble ny instruks for dette arbeidet fastsatt.

En rekke enkelttiltak er gjennomført, eller satt i gang siden den 22. juli i fjor:

390

- Politiets helikopterberedskap er styrket. Og vil bli styrket ytterligere.
- I september i fjor reetablerte vi den militære helikopterberedskapen på Rygge.
- Det er etablert et nytt sivilt situasjonssenter i tilknytning til krisestøtteenheten.
- Det er gjennomført tiltak for å øke kapasiteten for å motta henvendelser på
- 395 nødtelefon 112.
- Ny instruks for Forsvarets bistand til politiet er vedtatt, med større krav til samtrening mellom politiet og Forsvaret.
- Vi har satt i gang en ekstern gjennomgang av ressurssituasjonen i PST.
- Et nytt varslingsystem for riksalarm er under utredning, og vil bli iverksatt så
- 400 raskt som mulig.

I mellomtiden er det eksisterende systemet testet og forbedret.

Det er nylig brukt, og virket.

405

- Den sentrale krisehåndteringen er styrket ved at kriserådets rolle er tydeliggjort. Rådet møtes regelmessig for å gjennomgå relevante hendelser og øvelser.
- Vi har sendt forslag om blant annet kriminalisering av forberedelse til terrorhandlinger ut på høring.
- 410 - Det er opprettet en ny sikkerhetsavdeling i Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, som også skal ha ansvar for gjenoppbygging av nytt regjeringskvartal.
- Heimevernets innretning og oppgaver knyttet til objektsikring er tydeliggjort i langtidsplanen for Forsvaret. Og HM Kongens Garde er gitt et utvidet
- 415 hovedstadsoppdrag.
- Politi høgskolen har gjennomgått opplærings- og vedlikeholdsprogram for innsatspersonell.

420 Fra neste år vil det gis årlig opplæring i temaet «skyting pågår» for flere grupper av politifolk.

- Nødnettet bygges videre ut.
- Vi innfører et nytt system for høygradert datakommunikasjon mellom
- 425 departementene og sentrale beredskapsaktører.
- Stortinget ga i vår tilslutning til å innføre en ny prioritetsordning i mobilnettet.

Den skal være på plass i løpet av 2013.

430

- Nye nasjonale retningslinjer for IKT-sikkerhet vil komme i løpet av året.
- Helsedirektoratet og Politidirektoratet lager felles retningslinjer for samhandling på usikret skadested.
- Vi har forsterket kravene til øvelser for å trene kriseorganisasjonen i
- 435 departementene.
- Regjeringen har det siste året gjennomført omfattende tiltak knyttet til sikkerhet i regjeringskvartalet.

Vakthold er skjerpet.

440

Enkelte gater er sperret.

Flere av de tiltakene jeg nå har omtalt, er i tråd med tilråkningene fra Stortingets særskilte komité.

445

Oppfølgingen av komiteens tilrådninger prioriteres, og oppdatert status for arbeidet vil bli gitt til Stortinget.

Det har skjedd et taktskifte. Mye er gjort det siste året. Men det er behov for

450 mer.

Vi vil komme med flere initiativ, tiltak og endringer. Alle de 31 anbefalingene fra kommisjonen blir grundig gjennomgått og vurdert. Og vurderingene vil bli presentert for Stortinget.

455

Justis- og beredskapsministeren har ansvaret for dette, og vil så raskt som råd

legge fram en stortingsmelding om denne oppfølgingen. Men for en del av forslagene kan oppfølgingen starte umiddelbart. La meg nevne noen:

460

For det første skal vi øve mer, og øve bedre. På alle nivåer i forvaltningen, skal vi øve jevnlig på å håndtere kriser. Øve på å koordinere og samhandle innad i etater og mellom etatene, og vi skal forbedre arbeidet med å trekke lærdom fra disse øvelsene. I statsbudsjettet som legges fram i oktober, vil vi foreslå økte bevilgninger til beredskapsplanlegging, øvelser, krisehåndtering og tilsyn.

465

For det andre starter vi etableringen av et nytt beredskapssenter for politiet i Oslo. Det tas sikte på å samle politiets helikoptertjeneste, beredskapstroppen og hundetjenesten i Oslo politidistrikt.

470

I går sendte samferdselsministeren brev til NSB og Jernbaneverket, hvor det ble gitt beskjed om at den aktuelle tomten på Alna i Groruddalen skal stilles til disposisjon til dette formålet. Tomten eies i dag av NSBs eiendomsselskap, ROM-eiendom. Og vi vil foreslå å bevilge penger i neste års statsbudsjett til prosjektering av dette senteret.

475

For det tredje styrker vi Forsvarets evne til å bistå politiet i beredskapssituasjoner. Fra januar neste år skal den militære helikopterberedskapen på Rygge kunne yte håndhevelsesbistand. Det vil si å kunne fly inn og delta i skarpe oppdrag. Og vi har startet arbeidet for å lovforankre instruksen om forsvarets bistand til politiet, noe kommisjonen også har anbefalt.

480

For det fjerde styrker vi arbeidet med sikring av objekter som kan være spesielt utsatt for angrep. På fredag godkjente Kongen i statsråd en instruks som tydeliggjør roller og ansvar innen objektsikring med sikringsstyrker fra politi og Forsvaret.

485

Og for det femte har helse- og omsorgsministeren gjennomgått kommisjonens anbefalinger på helseområdet. Det handler om å klargjøre forståelsen av helsepersonelloven, slik at helseforetakene kan bruke unntakene fra taushetsplikten i katastrofesituasjoner. Og om å opprettholde kapasitet og fleksibilitet, og sikre ressurser til øvelser.

490

Helseministeren er enig med kommisjonen. Helsedirektoratet og de regionale

495

helseforetakene har allerede fått i oppdrag å følge opp i samarbeid med kommunene.

500 Justis- og beredskapsministeren vil i sin redegjørelse gå inn på ytterligere tiltak.

President.

505 Som denne gjennomgangen har vist, har regjeringen gjennomført og vil gjennomføre mange store og små tiltak. Det er viktig, og vi er utålmodige. La meg likevel advare mot krav om forhastede tiltak og tilsynelatende enkle løsninger. Ofte vil vi i slikt arbeid stå oppe i dilemmaer.

Politisk styring krever vanskelige avveininger.

510

En viktig avveining er mellom overordnet politisk styring, og kontroll på alle enkelthetene som må fungere. Det er sagt at god politisk styring er styring i stort og ikke i smått. At statsråder skal styre på armlengdes avstand og langs de lange linjer. At vi skal gi faglig frihet til underliggende organer.

515

Kommisjonen spør om styringen av Politidirektoratet har vært for detaljert. Samtidig vet vi at politikken kan sitte i detaljene. Det er på resultatene politikken måles - hver eneste dag. Og som denne sal kjenner så godt til, kan dette handle om helt konkrete enkeltsaker, og harmonerer dårlig med å styre i stort.

520

Svaret er antakelig ikke enten rammestyring eller detaljstyring, enten faglig uavhengighet eller politisk styring, enten det fulle og hele gjennomføringsansvaret eller intet ansvar.

525

Dette er en balanse vi må være oss mer bevisst. Vi må fremme, ikke hemme gjennomføringsevnen. Vi må stille krav til resultater, men samtidig ha evne til å skille det viktige fra det mindre viktige.

530 Kommisjonen slår også fast at forventningene på beredskapsområdet har vært uklare, sammenliknet med målsetninger på andre områder. Den peker på noe vi ofte opplever når det settes mål: Oppmerksomheten rettes mot det som kan måles og telles. Andre oppgaver kan bli skadelidende. Derfor trenger vi ikke flere mål. Sannsynligvis færre. Men framfor alt bedre mål. Mål som så langt som

mulig bør være konstante over tid. Og vi må også evne å prioritere mellom målene. Noen mål er viktigere enn andre.

540 En annen avveining handler om effektivitet og involvering. Det gjelder for eksempel forholdet mellom statlig plan og kommunal plan. Forholdet mellom grundig høring og hurtig gjennomføring. For alle ønsker vi handling og effektiv gjennomføring av beslutninger. Men gode beslutninger krever også at vi bringer fram motforestillinger og lytter til forslag om andre løsninger enn vi selv har tenkt på. Vi skal lete etter motforestillinger - faglige og politiske.

545 Da tar beslutning og gjennomføring tid. Av og til må vi likevel skjære gjennom - også når argumentene mot er relevante, og noen hadde ønsket en grundigere prosess.

550 Men også dette er en avveining. Det er ikke rett fram å sette en strek over lokaldemokrati og kommunenes planansvar. Mange var imot stenging av Grubbegata. Noen var sterkt engasjerte.

555 Og noen var imot selv etter å ha fått informasjon fra politiet om hvor viktig de mente dette var.

560 En tredje avveining handler om åpenhet og sikkerhet. Vi ønsker oss mer åpenhet. Men aldri naivitet. Dette kan være hensyn som står mot hverandre. Kommisjonen mener at Storting og regjering har foretatt rimelige avveininger mellom åpenhet og sikkerhet i de spørsmålene den har sett på.

565 Men vi er ikke ferdige med denne typen avveininger en gang for alle. Vi vil møte dem igjen og igjen. Full åpenhet fremmer ikke sikkerhet. På den annen side er et 100 prosent sikkert samfunn ikke et åpent samfunn. Det er et samfunn som ingen av oss har lyst til å bo i.

Også her er stengingen av Grubbegata et godt eksempel. Den kom for sent, og det er tragisk.

570 Men om gata hadde vært stengt betyr ikke det at et angrep mot Oslo sentrum nødvendigvis hadde vært avverget. Vi ser fra andre land med vesentlig mer sikringstiltak rundt myndighetsmål, at terroren rammer mer ubeskyttede mål.

575 President.

Kriser gir lærdom og dypere erkjennelser. Ved kriser gjøres feil, noen ganger med tragisk utfall. Samtidig er feilene med på å forbedre oss.

580 I Norge har lærdommene etter katastrofer som Alexander Kielland, Scandinavian Star og tsunamien gitt oss systemer som fungerer bedre enn før.

Slik er det også med terror. Storbritannia og Spania er land som i tiår har vært utsatt for terrorhandlinger. Også USA har vært brutalt utsatt. Likevel ble det
585 begått feil under håndteringen av angrepene i New York i 2001, i Madrid i 2004 og i London i 2005. Det går fram av kommisjonens rapport. Feil de ulike landene har lært av i ettertid, og brukt til å forbedre rutiner og systemer.

22. juli påførte oss slik lærdom. Prisen var meningsløst høy, men vi plikter å
590 bruke den til å gjøre Norge sikrere.

Jeg vil avslutte med tre viktige påminnelser.

Den første er at vi i alt det kritiske ikke må glemme alle enkeltmenneskene som
595 gjorde en ekstraordinær innsats i en atmosfære av kaos og frykt. De som selv var rammet i regjeringkvartalet og på Utøya, frivillige som var i nærheten, politifolk og helsepersonell, ansatte i etater og embetsverk.

Den andre er at vi ikke må glemme at kamp mot terror handler om mer enn
600 beredskap og krisehåndtering. Arbeid mot radikaliserings og vold skjer på ulike arenaer: Gjennom en inkluderende skole, gjennom tillitsfull dialog mellom religioner, gjennom vedvarende innsats mot et samfunn der individer marginaliseres.

605 Den tredje og viktigste er dette: Hver og en av oss kan stå opp for demokratiets idealer. Hver og en kan vokte på tegn til voldelig ekstremisme. Hver og en av oss kan varsle om svikt i beredskapen.

Til sammen er vi vårt sterkeste vern mot vold.

610

Emner

22. juli, Redegjørelse, Terrorisme

615

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/til-sammen-er-vi-vart-sterkeste-vern-mot-vold>

620

625

630

635

640

645

650